

Deborah Sampson became a hero of the American Revolution when she disguised herself as a man and joined the Patriot forces. She earned a full military pension for participation in the Revolutionary army. However, Torah scholars debate to this day whether her actions were in violation of the prohibition *לא יהיה כלי גבר על אשה* in Devarim 22:5.

What do you think? **Why?** Consider this case as you learn the sources in this packet.

Note: <https://www.britannica.com/biography/Deborah-Sampson> titles the photo below "Deborah Sampson, disguised as a male soldier, delivering a letter to George Washington during the American Revolution". Other sites however title it as the scene of her discharge following the discovery that she was a woman.

Science History Images/Alamy

Bereishis 3:2

וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיְלַבְּשֵׁם:

Hashem Elokim made for Adam and his woman kotnot (garments? robes?) of skin/leather and He dressed them.

Chanukat Ha bayit to Parshas Bereishis, #224 (cf. Keli Chemdah = tefillin – yuhara, pruta d'Rav Yosef)
Author: *Rabbi Abraham Joshua Heschel, Cracow, 1595-1663*

On the verse “*Hashem made for Adam and his woman kotnot of skin/leather, and He dressed them*” the following is found in the words of our Sages of blessed memory:

Said Rava: From here we see that they were *yechidim* (= unique? alone?) in the world.

This is perplexing!

But we can explain it on the basis of “*the accoutrement of a gever must not be on a woman*” –

The same is true of garments that are the same for both, that they are prohibited.

But this is difficult here, since the verse says *and He dressed them*, which implies identical garments – but this violates the prohibition “*a gever must not wear the simlah of a woman*”!?

So we must say:

It is clear in Maimonides that the reason for “*must not wear*” is that if the clothes of men and women are the same – they will constantly mix, and *the land will be filled with licentiousness*.

Thus Rava answers well that “They were alone/unique in the world”, meaning that there were no other people at all, so there was no concern for licentiousness, and in such circumstances there is no prohibition.

בפסוק ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם -

איתא בדברי חכמינו זכרונם לברכה: אמר רבא: מכאן שיחידים היו בעולם.

וזה תמוהא.

ויש לפרש על פי מה דאיתא לא יהיה כלי גבר על אשה וגו' (דברים כא:ה) -

הוא הדין לשניהם בגדים שוים גם כן אסור

והנה בכאן קשה, דכתיב וילבשם, דמשמע דלשניהם היה בגדים שוים -

הא איכא איסור דלא ילבש גבר שמלת אשה!?

וצריך לומר

דהנה מבואר ברמב"ם הטעם של לא ילבש דאם יהיה מלבושי האנשים והנשים שוים -

יתערבו אלו עם אלו תמיד, ומלאה הארץ זימה ע"ש.

לפי זה שפיר מתרץ רבא "מכאן שיחידים היו בעולם", דלא היה בעולם בנ"א כלל, וליכא חשש זימה, ובכה"ג ליכא איסור לאו:

NOTES AND QUESTIONS:

1. The cited comment by Rava does not appear in any known Rabbinic text. Consider it Rabbi Heschel's thought experiment. **What else might we derive about these laws from the thought experiment of a world with only Adam and Eve in it?**

2. The accepted Halakhah is that unisex clothing is permitted. See Talmud Nedarim 49b cited at <https://etzion.org.il/en/halakha/studies-halakha/women-and-mitzvot/dress-iv-keli-gever>

Rabbi Yehuda's wife went out, collected wool, and made a thick cloak.

When she went out to the market - she would cover herself with it;

and when Rabbi Yehuda would go out to pray - he would cover himself (with it) and pray.

דביתהו דרבי יהודה נפקת, נקטת עמרא, עבדה גלימא דהוטבי.

כד נפקת לשיקא - מיפסא ביה; וכד נפיק רבי יהודה לצלותי - הנה מכסי ומצלי.

Is this story convincing evidence that unisex clothing is permitted? Why or why not?

3. In Chumash, the term *gever* is used for man only by Bil'am, speaking about himself, in Bamidbar 24:3 and 24:15. However, the term *gibor* described Nimrod in Bereishis 10-8:9, and Hashem in Devarim 10:17. **Is there a reason for the use of *gever* in this context, based on the prior usages?**

Devarim 22:5

*The accoutrement/keli of a gever must not be on a woman
and a gever must not wear the simlah/garment of a woman
because the toeivah of Hashem your G-d all who do these.*

לא־יְהִי־כֵל־גִּבּוֹר עַל־אִשָּׁה
וְלֹא־יִלְבַּשׁ גִּבּוֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה
כִּי תוֹעֵבֶת ה' אֶל־הֵיךְ כָּל־עֲשֵׂהָ אֵלֶּה

Questions:

1. Why does the Torah use different verbs (be on/wear) and nouns (keli/simlah) to describe the prohibitions for men and women? (SBM Fellows: remember Netziv on טבע vs. מנהג)
2. What is included in “all who do these”?
3. See Rashi below for the referent of *toeivah*

Rashi to Devarim 22:5

*“The accoutrement of a man must not be on a woman” –
so as to appear like a man,
so as to walk among the men,
because this is only for the sake of adultery;
“and a man must not wear the garment of a woman” –
to go sit among the women;*

Alternatively: That he must not remove his genital hair and his underarm hair;
“because ... the *toeivah*” -

The Torah prohibited only clothing **that leads to** *toeivah*.

– “לא יהיה כלי גבר על אשה”

שתהא דומה לאיש,

כדי שתלך בין האנשים,

שאין זו אלא לשם ניאוף;

– “ולא ילבש גבר שמלת אשה”

לילך ולישב בין הנשים.

דבר אחר: שלא ישיר שער הערוה ושער של בית השחי:

– “כי תועבת”

לא אסרה תורה אלא לבוש המביא לידי תועבה

Question:

Why does Rashi say “leads to *toeivah*” rather than “are *toeivah*”?

Talmud Bavli Nazir 58b-59a

Said Rabbi Chiyya bar Abba said Rabbi Yochanan: One who removes underarm or groin hair – is flogged.
An attack (citing a beraita): **Removal of hair is not based on Torah words but rather on *divrei Soferim*.**
I?

(ANSWER:) What did he mean when he said “flogged”? Rabbinic lashes.

Some had a different version:

Said Rabbi Chiyya bar Abba said Rabbi Yochanan: One who removes underarm or groin hair – is flogged under the rubric of *a gever must not wear a woman’s simlah*.

An attack (citing a beraita): **Removal of hair is not based on Torah words but rather on *divrei Soferim*.**
I?

(ANSWER:) He is in accord with that Tanna who taught the beraita: **One who removes underarm hair or groin hair – is flogged under the rubric *a gever must not wear a woman’s simlah*.**

But the Tanna of the first beraita, what does he derive from *a gever must not wear*?

He needs it for the (derivation in the) following beraita:

***A gever must not wear* – what does this come to teach?**

If to teach that a man must not wear a woman’s simlah, and a woman a man’s simlah - but the verse says “~~(it is a)~~ *toeivah*”, AND THERE IS NO TOEIVAH HERE!?

Rather, that a man must not wear a woman’s simlah and sit amongst the women, or a woman a man’s simlah and sit amongst the men (Rashi: out of concern lest they be secluded = in *yichud*);

Rabbi El’azar ben Yaakov says:

From where in Scripture do we know that a woman should not go out with weapons to war?

Scripture teaches: *The accoutrements of a man must not be on a woman;*

and a man must not wear the garment of a woman =

that a man should not be mtukan with women’s tikkunim.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

המעביר בית השחי ובית הערוה - לוקה.

מיתבי: העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ?!

מאי "לוקה" נמי דקאמר? מדרבנן.

איכא דאמרי:

אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: המעביר בית השחי ובית הערוה - לוקה משום לא ילבש גבר שמלת אשה.

מיתבי: העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ?!

הוא דאמר כי האי תנא דתניא: המעביר בית השחי ובית הערוה - הרי זה עובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה.

ותנא קמא, האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה?

מיבעי ליה לכדתניא:

לא יהיה כלי גבר על אשה - מאי תלמוד לומר?

אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש,

הרי כבר נאמר תועבה היא, ואין כאן תועבה?!

אלא, שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים, ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים שיש לחוש משום ייחוד;

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה?

ת"ל: לא יהיה כלי גבר על אשה;

ולא ילבש גבר שמלת אשה

= שלא יתקן איש בתיקוני אשה.

Hair removal is derbannan = Tanna Kamma;?

Hair removal is deoraita = Rabbi Elazar ben Yaakov?

We pasken like Tanna Kamma? Rabbi Elazar ben Yaakov? Both?

Rabbi Elazar ben Yaakov agrees with Tanna Kamma’s limit but adds another case? Disagrees with Tanna Kamma’s limit? Agrees to the limit in Tanna Kamma’s but not in his own?

Tanna Kamma accepts Rabbi Elazar ben Yaakov’s case? Accepts his case but adds his limit to it? Disagrees with Tanna Kamma’s case?

According to Tanna Kamma, what is the halakhah in cases and/or contexts that won’t lead to toeivah?

Is the halakhah necessarily the same in all cases/contexts?

Beit Yosef to Yoreh Deah 182

It makes sense to say that Rabbi Elazar ben Yaakov agrees to the limit that the Torah only forbids things that lead to *toeivah*, as if not, why does he need to resort to the cases of wea[ons and accoutrements?! Let his say simply that crossdressing is inherently *toeivah*?

Nevertheless, even if only one item is crossed, and one's gender remains clearly determinable, (Rabbi Elazar ben Yaakov holds that) if it is gender-distinctive, such as a weapon, it is Biblically prohibited.

Shulchan Arukh Yoreh Deah 182:5

A woman must not put on men's accoutrements, such as putting a fez or a hat on other head, or dressing in armor and the like (that are men's clothing in the local place) (Tur), or shave her head like a man.

And a man must not put women's accoutrements, such as wearing colored clothing and gold jewelry in a place where only women put those on.

RMI: Even crossing just one clothes-item - is forbidden, even if it is clear from their other garments that they are a man or a woman

לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע, או תלבש שריון וכיוצא בו, (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא), (טור), או שתגלח ראשה באיש.

ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי אלא נשים.

הגה: ואפילו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה . . .

Rabbi Moshe Mordekai Epstein, Rosh Yeshiva of Slobodka, to Rabbi Eliezer Preil, Elizabeth NJ

My opinion is that you ruled well that a man may dye his hair to improve his job prospects

שו"ת לבוש מרדכי סימן כד

אם מותר לאיש לצבוע שער זקנו הלבן לשחור כדי שיוכל להשיג משרה

רוב ברכה לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מסיק שמעתא אליבא דהילכתא ירא ד' מוה"ר ר' אליעזר פרייל שליט"א, הגאב"ד דעליזאבעט דז"ש.

הנה כתר"ה שלח לי קונטרסו הנחמד בדבר אם מותר לאיש לצבוע שער זקנו שחור למען יהיה אפשר לו להשיג משרה שקשה למי שנראה זקן, וכתר"ה העלה להתיר וביקש שאחווה דעתי . . .

לדעתי יפה הורה, דכיון שמכוין למען ישיג משרה אין כאן איסור . . .

Rabbi Betzalel Stern, 1911-1988

While it is forbidden for a man to either have a nonJew dress him in woman's clothes or dye his hair (back to black), the difference is that one must remove the clothes immediately, but there is no obligation to remove the dye, because many men have black hair, and whenever the matter is not recognizable – there is not even a Rabbinic prohibition, as Beit Yosef said.

שו"ת בצל החכמה חלק ה סימן קכח

ומש"כ שם "ואטו, אם עבו"ם ילבישהו בגד אשה - יהי' מותר?! - לא זכיתי להבין ד"ק, כי אין הנדון דומה לראי' כלל,

דודאי עבו"ם שהלבישו בגד אשה - חייב הוא להסירו מעליו מיד, שהרי ניכר הדבר שיש עליו שמלת אשה, ודבר זה מביא לידי תועבה, כמבואר בב"י;

לא כן בצבע שער לבן לשחור - בודאי כי בשעת הצביעה עבר על לאו דלא ילבש גבר וגו', שהרי הוא מתיקוני נשים,

אבל, אחר שכבר צבע את שער הלבן לשחור - אין ניכר בו דבר שיוכל להביא לידי תועבה, כי הרי הוא כגברים אין מספר ששער ראשם זקנם כולו שחור בלי שערה אחת לבנה. וכל שאין הדבר ניכר - אין בו אפי' איסור דרבנן, כמש"כ הב"י.

Responsa Mahari Minz # 15 (1405-1508, Italy)

Regarding the habit of wearing costumes, unmarried men and also unmarried woman, young and old alike, on Purim . . . since it is not intended for the sake of fornication, but rather for the joy of Purim (it is permitted), and like prank theft, since it is only for that short period, they did not even make a Rabbinic decree forbidding it

שו"ת מהר"י מינץ סימן טו

על דבר לבישת הפרצופים שנוהגין ללבוש בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים בפורים . . .
הנה ראיתי שכבר פסק להתיר אהובי ועמיתי מחות' כרכא דכולא ביה אבקת הרוכלי' ריש כלה וריש גולה האשל הגדול מהר"ר אליקים סג"ל יצ"ו, והוציא כאור משפטו כאשר נמוקו עמו, וראיותיו מוכיחין עליו כאלו יצאו מפי הגבורה, ע"כ המהרהר אחריו כמהרהר אחר השכינה,
אף אני אמרתי להביא ראיה להתיר - לא כמהרהר אחר הרב הגדול יצ"ו, ולא כמחזיק דבריו, כי אינו צריך, ועוד כי ראיותיו ידידיה אלימי מראיות ידידי, אבל באתי לטול שכר שיבא מכשורא, דמצוה ליתן טעם ולהביא ראיה מה ראו על ככה גדולי' וחסידי עולם ז"ל שנתגדלתי אצלם, אשר ראו בניהם ובנותיהם חתניהם וכלותיהם לובשין אותן פרצופים, ושינוי בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה וכן להיפך, ואם היה ח"ו נדנוד עבירה - חלילה וחס להם לשתוק ולא ימחו, וכ"ש וק"ו באיסור לאו - אלא ודאי היה להם ראיה וסמך שהיתר גמור הוא ואין בלבוש זה הרהור עבירה, לאפוקי מלבו של פלגאה וצדוקי ומוחרם גרשם בונה פאצ"ו המדבר והמהרהר אחר מטתן של גדולים וחסידי עולם זצ"ל . . .
והא דתנן בפרק שואלי: אין רואין במראה בשבת, ומפרש בגמרא במראה של מתכת, משום שאדם עשוי להסיר בה נימין המדולדלו', משמע דוקא בשבת, אבל בחול – שרי - התם - באשה מיירי, ואדם לאו דוקא, דאיש אסור בכל ענין . . .
עוד נמצא בתשוב' שכתב רבינו טוביה בשם ריב"א שכל מאכל שחוטפין הבחורים משום שמחת פורים אפילו שלא ברשות משעת מקרא מגילה עד סוף סעודת פורים שהם ב' לילות ויום אחד אין בהם משום גזל ואין להזמין לב"ד על ככה ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן ע"פ טובי העיר עכ"ל . . .
הרי שכתב שבזמן הנזכר אין בו משום גזל אבל קודם לכן וכן אחר כן יש בו משום גזל ועובר על לא תגזול מ"מ בזמנו משום שמחת פורים לא אקרי גזל כיון שאינו עושה על מנת לגזול ולהרויח אלא משום שמחת פורים הכי נמי נדון דידן לא שנא' כיון שאינו מכוון לניאוף אלא לשמחת פורים, וכמו שלא עשו גדר התם לענין גזילה כיון שאינו נוהג כי אם ב' לילות ויום אחד, הוא הדין נמי הכא, דגזל ועריות יצר אחד להן, ואין להאריך בדרוש זה אחר שכבר בארו אבי חוזה /אבי/, איש כלבבי, משבט לוי, נאם הטרוד יודא מינץ.

Rabbi Eliezer of Metz, 1140-1237

To wear (the opposite gender's clothing) even temporarily and in a joking manner – is forbidden, as Scripture did not distinguish between fixed and temporary. It is because I have seen men wearing women's clothing temporarily as a joke (some texts: at celebrations for a bride and groom), and this pained me, that I write this.

ספר יראים סימן שפה שפו [דפוס ישן - צו]

וללבוש אפי' עראי ודרך שחוק – אסור, שהרי לא חלק הכתוב בין קבע לעראי.
ולפי שראיתי בני אדם שלובשים מלבושי נשים עראי לשחוק, והוקשה בעיני, כתבתי כן.